

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS ■ CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI

TERMINFO

Yhdeksäs vuosikerta • numero 3 • 1988

**Tekniikan
sanastotyön
vaiheita**

**Johtamisen
käsitteitä**

**Sambandet
mellan träd, trä,
ved och virke**

VALTION PAINATUSKESKUS

TERMINFO

Yhdeksäs vuosikerta • numero 3 • 1988

Julkaisija: Tekniikan Sanastokeskus ry

Kustantaja: Valtion painatuskeskus

Toimituskunta:

Pia Kuusela-Opas, päätoimittaja

Olli Nykänen

Domna Repo

Ulkoasu: Elisa Vehkaranta

Tilaukset:

Valtion painatuskeskus, Lehtitilaukset

PL 516, 00101 Helsinki puh.

(90) 566 0375

Tilauhinnat vuonna 1988

Kestotilaus 60 mk,

vuoden määräaikainen tilaus 64 mk.

Ilmestyy 4 kertaa vuodessa.

Tilajarekisterin osoitetietoja voidaan käyttää suoramarkkinoinnissa.

Sisällys

Tekniikan sanastotyön vaiheita.....	3
MATTI KAARIO	
Johtamisen käsitteitä	5
ELISA STENVALL	
TSK:n kirjaston käyttö	9
Telesanasto ajan tasalle	10
JARI PERKIÖMÄKI, OLLI NYKÄNEN	
KIRJAUUTUUKSIA	
Ydinvoimatekniikan sanasto	11
Sanastotyön käsikirja	11
Om begrepp och termer inom	
begreppsområdet kraftverk	12
MARJUKKA KENNOLA	
Yhdestä puusta veistelyä	14
Sambandet mellan träd, trä, ved	
och virke.....	15
CECILIA ERICSON	
Vuosikertomukseenne ja	
esitteenne esille	17
SAMMANDRAG.....	18
Terminologian kurssi.....	19

Tekniikan sanastotyön vaiheita

MATTI KAARIO

Dipl.ins. Matti Kaario on Suomen Teknillisen Seuran toiminnanjohtaja ja Tekniikan Sanastokeskuksen hallituksen puheenjohtaja. Seuraavassa hän kertoo suomenkielisen tekniikan alan sanastotyön alkuvaiheista.

Tasan sata vuotta sitten pidettiin ensimmäiset suomenkieliset luennot silloisessa Polyteknillisessä opistossa. Tapahtumaa edelsi monta vuotta jatkunut kehitysvaihe, jonka aikana toteutettiin 1860-luvun alussa suomen ja ruotsin kielen tasa-arvoisuudesta annetun asetuksen edellyttämiä periaatteita. Suomen kielen asemaa vahvistivat erityisesti määräys suomen kielen käytöstä virastojen välisessä kirjeenvaihdossa niissä osissa maata, joissa kunnan kieli oli suomi, ja Polyteknillisen opiston osalta talonpoikaissäädyn vuoden 1885 valtiopäivillä tekemä aloite siitä, että "suomenkieliset oppilaat saisivat opetusta omalla kielellään ruotsinkielisten rinnalla". Lopullinen ratkaisu pohjautui kuitenkin opiston suomenkielisten oppilaiden keväällä 1887 jättämään kirjelmään, jossa pyydettiin suomenkielisiä luentoja vetoamalla suomenkielisten oppilaiden suureen lukumäärään ja siihen, että ainakin puolet oppilaista joutuisi aikanaan työelämään siirtyttyään toimimaan suomenkielillä paikkakunnilla.

Hyvästä alusta ja erinomaisista perusteluista huolimatta suomen ja ruotsin kielen tasa-arvo toteutui hyvin hitaasti ja suomen kieltä ryhdyttiin käyttämään esim. lukukauden avajaispuheessa vasta 40 vuotta myöhemmin eli vuonna 1918. Yhtenä syynä saattoi olla tekniikan suomen kielen kehittymättömyys, joka johti esim. *Suomenkielisten Teknikkojen Seuran* perustamiseen vuonna 1896.

Aloitteen seuran perustamisesta teki Suomen Teollisuuslehden toimitus silloi-

sen päätoimittajan arkkitehti *V. Penttilän* (1868—1918) johdolla, joka työssään oli joutunut kokemaan suomenkielisen tekniikan sanaston puutteellisuuden. Yhteys teknilliseen opetukseen tuli esille siinä muodossa, että STS:n perustamista tarkoittavan kokouksen puheenjohtajana toimi Polyteknillisessä opistossa ensimmäiset suomenkieliset luennot pitänyt kanslianeuvos *K.L. Lindeberg*. Vauhtia hankkeelle antoi myös se, että viime vuosisadan lopulla maassamme elettiin voimakasta teollista ja taloudellista nousukautta. Monia keksintöjä otettiin käyttöön ja tietoisuus maamme teollisista mahdollisuuksista oli leviämässä myös suomenkieliseen väestöosaan.

Yksimielisyyden tarpeesta kehittää tekniikan suomen kieltä oli mitä ilmeisintä ja kaikki osapuolet olivat sitä mieltä, että asiaa voitaisiin edistää parhaiten perustamalla sitä varten asianharrastajien keskeinen seura. Hyväksytyjen sääntöjen mukaan, joita olivat laatimassa mm. prof. *Gust. Komppa* ja prof. *A.L. Hjelmman*, STS:n silloisena ja ainoana tarkoituksena oli "kehittää suomen kieltä ja kirjallisuutta teknillisillä aloilla sanastoa laatimalla, esitelmillä, keskusteluilla ym. sopivilla keinoilla".

Työhön ryhdyttiin aktiivisesti koko jäsenkunnan voimin, mikä käytännössä merkitsi suhteellisen pientä joukkoa; olihan seurassa sitä perustettaessa vain 40 jäsentä. Sanastotyössä haluttiinkin omien voimavarojen vähäisyyden takia käyttää esikuvana tri Ernst Röhrigin *Technologisches Wörterbuch* -nimistä sanakirjaa. Jäsenten ja vapaaehtoisten tekemä toimintustyö osoittautui silti lähes ylivoimaiseksi, ja huolimatta sihteeriksi palkatusta asiantuntijasta ensimmäisen painoarkin valmistuminen vedosvaiheeseen vei aikaa yli kaksi vuotta. Itse työskentelyn luonnet-

ta kuvaa se, että ensimmäisen arkin koevedos tarkastettiin yhdistyksen kokouksessa.

Vuosisadan alussa suoritettujen järjestelyjen (joihin kuuluivat mm. päätoimittajan nimeäminen ja tarkistustehtävistä maksetut palkkiot) ja valtiolta saadun avun turvin 1910-luvulla valmistui neljä erillistä vihkoa, yhteensä 40 painoarkkia, mutta kaiken kaikkiaan työ edistyi odotettua paljon hitaammin. Ensimmäinen varsinaisen sanakirja valmistuikin painokuntoon yli 20 vuotta seuran perustamisesta, ja Oy Kuopion Uuden Kirjapainon painamana valmiina kirjana se oli vasta vuonna 1918. Tämän saksalais-suomalais-ruotsalaisen *Teknillisen Sanaston* päätoimittajana oli sittemmin prof. ja pääjohtaja *Jalmar Castrén* (1873—1946).

Vuosia kestäneen työn jäljet näkyivät teoksessa puutteellisuuksina ja vanhentuneina sanoina, mikä ei kuitenkaan estänyt päätoimittajaa toivomasta "että se tämmöisenäänkin on oleva hyvänä apuna ja tukena sekä tekniikoille että varsinkin suurelle yleisölle, joka meidän päivinäme (siis vuonna 1916) yhäti ja yhä enemmän tavalla tai toisella joutuu tekemisiin tekniikan kanssa ja että se on oleva alkuna ja pohjana kehittyneempää kieltä vastavalle rikkaammalle sanastolle." Viimeksi mainittu toivomus toteutuikin, joskin suhteellisen myöhään, sillä *Suomalaisten Teknikkojen Seura* teki 3.2.1932 Kustannusosakeyhtiö Otavan kanssa sopimuk-

sen suomenkielisen teknillisen sanakirjan julkaisemisesta.

Työtä johti yhteisesti valittu toimituskunta, jonka sihteerinä toimi fil. kand. *Vilho Setälä* ja kielellisenä avustajana prof. *O.J. Tuulio*. Lisäksi työhön osallistui kymmenittäin seuran jäseniä tekniikan asiantuntijoina sekä ruotsin kielen osalta myös *Tekniska Föreningen i Finland*.

Osoituksena sanastotyöhön liittyvistä vaikeuksista voidaan pitää sitä, että uusi *Tekniikan Sanasto* näinkin asiantuntevan kustantajan toimittamana valmistui vasta kahdeksan vuotta myöhemmin eli vuonna 1940. Tekniikan Sanaston täydennykseksi vuonna 1943 ilmestynyt hakemisto tavaltaan päättää STS:aa perustettaessa käynnistetyn hankkeen aikaansaada maahan suomenkielinen tekniikan sanasto.

Tätä lähes 50 vuotta kestänyttä työtä ei varmaankaan koskaan olisi pantu alulle, jos alusta alkaen olisi arvattu siihen tarvittavan näin paljon aikaa. Mutta kun toisaalta suomenkielisyyden edistäminen ja tekniikan suomen kielen kehittäminen nähtiin kansallisesti tärkeänä tehtävänä, on aikaansaannokseen ja siihen osallistuneisiin moniin henkilöihin suhtauduttava kunnioituksella.

Samalla näiden vaiheiden mieliin paulttaminen korostaa sen sanastotyön merkitystä, jota paljolti samojen taustavoimien ylläpitämä *Tekniikan Sanastokeskus* tänä päivänä edustaa.

Laibungsschräge – Langschwelle.

371

kaholvi (ovessa j. n. e.). Hvalfbåge (i dörr etc.).
L-schräge f., Fensterschmiege f. (Rak.) *Akkunakomero.* Fönstersmyg.
L-seite f. eines Wölbsteins (Muur.) *Holvikiven alipuoli.* Inre sida af hvalfsten.
Lambris f., Lamperie f., Getäfel n. (Rak.) *Lautavuoritus, paneili, kipsirappaus.* Panel, brädfodring, gip-rapping.
Lamellarmagnet m., Lamellenmagnet, Blättermagnet (Sähkö.) *Levy, peltimagneetti.* Blad-, lamellärmagnet.
Lamelle f. (Sähkö.) *Levyke, lamelli(kollektorin).* Lamell.
Laminierstuhl m., Strecke f. (Kehruut.) *Ve-nytyuskone, hahtuakone.* Sträckmaskin.
Laminieren n, Strecken n. (Kehruut.) *Ve-nyttää.* Sträcka.
Lammwolle f. (Kehruut.) *Karitsavilla, ensi-*

Widerlagspfeiler (Siltarak) *Rantapatsas l.-muuri.* Landtfäste.
L-planke f. *Rantalauta, lankonki.* Landgång. Ks. Laufplanke.
L-rotte f., Luftröste f., Thauröste, Taurotte (Kehruut) *Niityillä liottaminen, niityliotus (pellavalle).* Ängsrötning, daggrötning (linne).
L-see m *Sisjärv.* Insjö.
L-steg m. Ks. Laufplanke.
L-stein m. (Miner.) Ks. Raseneisenstein.
L-strasse f. (Tierak.) *Maantie, suuri maantie, valtamaantie.* Landsväg, allmän landsväg. Ks. Heerstrasse.
L-wolle f. (Kehruut) *Kotimainen villa.* Inhemsk ull.
Landauer m, Doppelkalesche (Vaunut) *Aovavunut, kaleessit.* Kalesch, landå.
Lände f. Ks. Landungsbrücke.

Näyte vuonna 1918 Kuopiossa painetusta saksalais-suomalais-ruotsalaisesta Teknillisestä Sanastosta, joka ilmestyi Suomen Teknillinen Seura STS r.y:n (silloisen Suomalaisten Teknikkojen Seuran) julkaisemana 20 vuotta kestäneen työn tuloksena.

Johtamisen käsitteitä

ELISA STENVALL

Johtamisen termistö aiheuttaa nykyään monille päänvaivaa. Asia tulee esille aika ajoin myös Tekniikan Sanastokeskuksen termipalvelussa. On ilmeistä, että alan termistö kaipaisi huoltamista. *Elisa Stenvall* TSK:sta on koostanut yhteistyössä alan asiantuntijoiden kanssa sanastoluonnoksen, johon toivotaan lukijoilta kommentteja. Jos kiinnostuneita ilmoittautuu, voidaan koota sanastotyöryhmä ja aloittaa sanastotyö tällä mielenkiintoisella alalla.

Johtamista, varsinkin johtamistapoja koskeva termistö muuttuu jatkuvasti. Keksitään uusia nimityksiä, vaikka itse käsite saattaakin pysyä samana, ehkä vain halutaan painottaa jotakin uutta näkökulmaa.

Organisaation tilanne vaikuttaa suuressi siihen, mitä termejä kulloinkin käytetään, mitä seikkoja halutaan korostaa. Termit ovat usein myös sidoksissa aikaan tai ajankohtaisiin ilmiöihin.

Liikennejohtoa käsittelevissä teksteissä vilahtelee sellaisia termejä kuin *laatujohtaminen, palvelujohtaminen, systeemijohtaminen, visiojohtaminen, kulttuurijohtaminen, symboli- ja merkitysjohtaminen, tulosodotusjohtaminen, tehokkuusaluejohtaminen, johtaminen epäjatkuvuuden valitessa (management of discontinuity), pyörrejohtaminen* ja tuoreimpina tulokkaina sellaisia termejä kuin *arvojohtaminen*, organisaatioiden hajauttamiseen liittyvä *verkostojohtaminen (networking)* ja uudentyyppisten *asiantuntijaorganisaatioiden johtaminen (management of professional organizations)*.

Lisäksi monet, varsinkin amerikkalaiset alan tutkijat ja kirjoittajat pyrkivät jatkuvasti sanomaansa tehostakseen keksimään näkökulmalleen jonkin uuden ja helposti mieliin jäävän termin. Näitä ovat

esimerkiksi *hands-on-management, one-minute-management, management by excuses (johtaminen tekosyyllä), management by frustration (johtaminen pettymusten avulla), management by human being (johtaminen ihmisten kautta), management by muddling through (johtamista juuri ja juuri läpi rämpien), management by mushrooming, management by music, management by using your brain, management by walking around* ja niin edelleen loputtomiin.

Käsitteiden tarkka määrittäminen ilman varsinaista sanastotyötä on vaikeaa, miltei mahdotonta, sillä niiden sisällöstä ei olla läheskään aina samaa mieltä. Käsitteet menevät usein päällekkäin ja ristikkäin. Niitä voi ryhmitellä jollakin tavalla, mutta täysin yksiselitteisiä käsitejärjestelmiä on vaikea tehdä.

Oheisessa sanastossa on koetettu selkeyttää johtamisen käsitteitä määrittämähdotuksin. Termeille on lisäksi esitetty ruotsin-, englannin- ja saksankielisiä vastineita; kaikille termeille ei vastineita ole löytynyt.

Asiantuntijoina on ollut alan tutkijoita, kouluttajia ja konsultteja.

Toivomme, että saisimme lukijoiltamme tarkennuksia, lisäyksiä ja kommentteja tähän sanastoon, jossa on esitetty yksi tapa nähdä tämän alan käsitteistö.

Johtaminen

Engelmallista on ollut ja on yhä edelleen englanninkielisten termien *management* ja *leadership* kääntäminen suomeksi. Molemmat käännetään usein *johtamiseksi*, mikä ei varsinkaan ammattikielessä riitä. Ongelman aiheuttaa tyypillinen tilanne eli se, että kielten käsitejärjestelmät eroavat toisistaan. Englannin käsitteet 'manage-

ment' ja 'leadership' osittain täydentävät toisiaan ja osittain sulautuvat toisiinsa tai ovat limittäisiä. Niillä ei tunnu olevan yhteistä yläkäsitetettä. Suomen käsitejärjestelmässä taas 'johtaminen' näyttää olevan yläkäsite, jonka alakäsitteitä ovat 'liiketoiminnan johtaminen' ja 'esimiehenä toimiminen'.

'Johtaminen' voidaan määritellä eri tavoilla. Määritelmien lukuisuutta kuvaa esimerkiksi se, että amerikkalainen tutkija J. M. Burns mainitsee yksistään käsitteelle 'leadership' kehitetyn 130 erilaista määritelmää.

Yleisesti johtaminen on yksilön tai ryhmän toiminnan ohjaamista haluttuun suuntaan. Liikkeenjohdon toiminnan kannalta johtaminen on yrityksen tavoitteiden asettamista ja yrityksen organisaation henkilö- ja muiden resurssien ohjaamista tavoitteiden saavuttamiseksi sekä tavoitteiden toteutumisen valvontaa.

Johtamisessa tulee esiin kaksi puolta: asioiden ja ihmisten johtaminen. Toista puolta nimitetään *liiketoiminnan johtamiseksi*, *liiketoiminnan hallitsemiseksi* (*management*) ja toista *esimiehenä toimimiseksi* (*leadership*). "Management" on asioiden johtamista siten, että pidetään pääoman tuottavuus korkeana, ja "leadership" on ihmisten johtamista siten, että saadaan ihmiset toimimaan haluttuun suuntaan ja saavutetaan asetetut tavoitteet.

Käsite 'management' liiketoiminnan tavoitteellisen johtamisen merkityksessä, jossa siihen sisältyy suunnittelu, budjetointi, taloushallinto, organisointi ja valvonta, on vain viitisenkymmentä vuotta vanha. Käsite 'leadership' puolestaan on yhtä vanha kuin ihmiskuntakin. "Leadershipiä" on tarvittu yhtä kauan kuin on ollut johdettavia ihmisiä ja ryhmiä. Jotkut tutkijat kuvaavat johtamista jatkumoksi, jonka ääripäissä ovat "leadership" ja "management". Johtaminen on useimpien näiden ääripäiden välistä siirtymistä kulloisenkin tehtävän mukaan. Nämä käsitteet kytkeytyvät kiinteästi toisiinsa, eikä niitä voi selvästi erottaa toisistaan.

Johtamistavat

Aikaisemmin oli vallalla käsitys, että on olemassa kaksi äärimmäisyyttä, joiden väliin kaikki johtamistavat sijoittuvat. Tämän ns. yksiulotteisen mallin ääripäät ovat autoritaarinen ja demokraattinen johtamistava.

Demokraattisen johtamistavan äärimmäisenä muotona on ns. antaa mennä - tyyli (*laissez faire*), joka sallii ryhmän jäsenten tekevän mitä haluavat ilman mitään sääntöjä.

Sittemmin tämä malli on todettu riittämättömäksi ja on kehitetty ns. kaksiulotteinen malli, jossa jaetaan johtamistavat tehtäväkeskeisiin ja ihmiskeskeisiin. Tehtävä- ja ihmiskeskeisyyden eri yhdistelmien kuvaamista varten amerikkalaiset tutkijat kehittivät ns. johtamisruudun (*en managerial grid, de Verhaltensgitter, GRID-Muster*), jossa on neljä neliötä. Neliöihin on sijoitettu viisi johtamistavaa: "antaa mennä" -johtaminen, kahvikutsujohtaminen, tehtäväkeskeinen, kultaisen keskitien ja joukkueen johtaminen.

On myös olemassa ns. kolmiulotteinen malli (3D), jossa huomiota kiinnitetään myös tehokkuuteen ihmisten ja tehtävien lisäksi.

1940- ja 50-luvuilla kehiteltiin johtamistavoille ns. piirre- eli ominaisuusteorioiden mukaan tietty joukko ominaisuuksia ja piirteitä erottaa hyvät ja huonot johtajat. 1950- ja 60-luvuilla painotettiin käyttäytymisteorioita, jolloin tärkeäksi nousi johtamistapa, ja nyt 1970- ja 80-luvuilla on keskitytty ns. tilanneteorioihin, joiden mukaan johtamisessa on toimittava tilanteen mukaan. Aivan viime aikoina on korostettu johtamisessa intuition ja tunteenomaisuuden merkitystä. Myös eettiset näkökohdat nousevat yhä enemmän esille.

Johtamisen sanastoa

1 johtaminen

sv	management, ledarskap
en	management, leadership
de	Management, Führung

organisaation tavoitteiden asettaminen ja huolehtiminen niiden saavuttamisesta henkilö- ja muiden resurssien avulla

2 liiketoiminnan johtaminen, liiketoiminnan hallinta

sv	management
en	management
de	Management, Unternehmensführung, Geschäftsleitung, Unternehmensleitung

tavoitteellinen *johtaminen* siten, että liike-toiminnassa pääoman tuottavuus pidetään korkeana

3 esimiehenä toimiminen

sv ledarskap
en leadership
de Führung

ihmisten *johtaminen* siten, että saadaan heidät toimimaan haluttuun suuntaan ja saavutetaan asetetut tavoitteet

Pitkällä aikavälillä toiminnan suunta on eniten näiden ihmisten etujen mukainen.

4 autoritaarinen johtaminen, autoritääriinen johtaminen

sv autoritarisk ledning
en authoritative leadership
de

5 demokraattinen johtaminen

sv demokratisk ledning
en democratic leadership
de

6 byrokraattinen johtaminen

sv byråkratisk ledning
en bureaucracy
de

7 valtiomiesmäinen johtaminen

sv statesmanship
en
de

johtaminen, joka liittyy vahvasti johtajan persoonaan ja suhdeverkostoon, jossa hän toimii

Toiminta on usein laajempaa kuin vain omaa yritystä koskevaa. Se voi ulottua koko toimialan rakenteisiin tai kansantalouteen saakka. Valtiomiesmäiseen johtajuuteen ei välttämättä liity mitään tiettyä asemaa yrityksessä.

8 osallistuva johtaminen

sv
en participative management
de partizipatives Management, partizipative Unternehmensführung

johtaminen, jossa ryhmän jäsenet saadaan tuntemaan selvästi, että he osallistuvat tavoitteiden saavuttamiseen

9 ammattijohtaminen

sv
en professional management
de Management als Beruf, professionelles Management

johtaminen siten, että siinä käytetään koulutuksella hankittuja johtamistaitoja työssä oppimisen ja kokemuksen lisäksi
Ammattijohtaminen käsitetään ammattiksi ammattien joukossa.

10 operatiivinen johtaminen

sv
en operative management
de

johtaminen, joka keskittyy yrityksen käytännölliseen toimintaan
Operatiivinen johtaminen voi liittyä esimerkiksi tuotannon ohjaamiseen tai rahoitusjärjestelyihin.

11 poikkeamajohtaminen

sv undantagsprincipen
en management by exception, exception principle
de Management durch Planabweichung

operatiivinen johtaminen siten, että asioiden kulkuun puututaan vasta, kun havaitaan poikkeama budjetista tai asetetuista tavoitteista

12 projektijohtaminen

sv projektinriktad ledning
en project management
de

operatiivinen johtaminen, joka keskeisenä keinona käyttää tehtävien toteuttamista projekteina

Tehtävät voivat olla kertaluonteisia, jatkuvia tai yhdestä asiasta toiseen johtavia.

13 tilannejohtaminen

sv situationsanpassat ledarskap
en situational leadership
de situative Führung

johtaminen, jossa valitaan kuhunkin tilanteeseen parhaiten sopiva johtamistapa ottamalla huomioon ihmisten psyykinen kypsyyden ja johtamalla ihmistä sen mukaan, kuinka paljon hän vaatii ohjausta

Tilannejohtaminen voi olla ohjaavaa, valmentavaa, tukea antavaa tai delegoivaa.

14 tavoitejohtaminen

sv målinriktad ledning, målstyrning
en management by objectives, MbO, MBO
de Management by Objectives, MBO, Führung durch Zielvorgabe

johtaminen asettamalla halutut tavoitteet ja antamalla taloudelliset puitteet ja antamalla yksittäisten henkilöiden tai ryhmien valita keinot saavuttaa annettu tavoite

Tavoitejohtamisessa otetaan huomioon sekä yksilön että yrityksen tarpeet.

15 tulosjohtaminen

sv
en
de

tavoitejohtaminen siten, että organisaatiossa on annettu runsaasti toimivaltaa ja vastuuta koskevaa itsenäisyyttä, ja jossa tavoitteiden saavuttamiseen liittyy olennaisena osana kannuste- ja palkitsemisjärjestelmä

Tulosjohtaminen on suomalainen johtamistapasovellus, jolle ei ole suoranaisia muunkielisiä vastineita. Joskus ruotsin kielessä on käytetty termiä *resultatstyrning* ja englannin kielessä termiä *management by results*.

16 päivittäisjohtaminen

sv
en
de

päivittäinen *tulosjohtaminen*

17 strateginen johtaminen

sv strategisk ledning
en strategic management
de

liiketoiminnan johtaminen, joka tavoitteiden ja laajojen toimintalinjojen suunnittelun lisäksi kattaa yrityksen organisaatiorakenteen, voimavarojen, järjestelmien, toimintatavan ja yrityskulttuurin kehittämisen siten, että ne tekevät mahdolliseksi pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamisen ja toimintalinjojen toteuttamisen

18 pyörrejohtaminen

sv
en management of turbulence
de

strateginen johtaminen ottamalla huomioon talouselämän ja yhteiskunnan nopeat muutokset ja mukautumalla niihin joustavasti

19 arvojohtaminen

sv
en value management
de

strateginen johtaminen, joka korostaa yrityksen arvojen merkitystä

Arvojohtamista esiintyy erityisesti palvelu- ja asiakaskeskeisillä aloilla.

20 palvelujohtaminen

sv service management
en service management
de

arvojohtaminen, joka määrittää ja toteuttaa palvelupolitiikan

21

laatujohtaminen, kokonaisvaltainen laatujohtaminen

sv kvalitetsledning
en quality management, total quality control management, TQCM
de

arvojohtaminen, joka määrittää ja toteuttaa laatu politiikan

22

visiojohtaminen, mieluummin kuin: johtaminen visioiden avulla

sv
en vision management
de

johtaminen, joka liittyy yrityksen perustehtävään (en *mission*, de *Marktaufgabe*, *Mission*) ja usein organisaatiossa keskeisten vaikuttajien näkemykseen siitä, millaiseksi organisaation, sen tuotteiden ja palveluiden tulisi kehittyä

23

kulttuurin johtaminen

sv
en
de

johtaminen, jossa tietoisesti käytetään hyväksi tai kehitetään ja muutetaan yrityksen kulttuuria siten, että se parhaiten palvelee yrityksen perustehtävää ja tavoitteita

Yrityskulttuuri (corporate culture) -käsitteeseen sisältyy mm. yrityksen arvot, riitit, rituaalit, seremoniat ja sankarit.

TSK:n kirjaston käyttö

Tekniikan Sanastokeskuksen muutto Sörnäisten rantatielle heikensi kirjastomme toimintamahdollisuuksia. Kirjasto on jouduttu hajottamaan kahteen pieneen huoneeseen, joista toinen on termipalvelun käytössä. Koska kirjastomme tilat ovat nyt kokonaisuudessaan entistä pienemmät, pystymme tarjoamaan lukupaikan korkeintaan kahdelle asiakkaalle.

Pyydämmekin kirjaston käyttäjiä tästä lähtien sopimaan käynnistään etukäteen. Näin voimme varmistaa, että lukupaikat riittävät ja paikalla on joku, jolta voi kysyä neuvoa. TSK:n toimiston puhelinnumerot ovat (90) 731 5205 ja (90) 731 5206.

Telesanasto ajan tasalle

JARI PERKIÖMÄKI, OLLI NYKÄNEN

Tekniikan Sanastokeskus on käynnistänyt projektin vuonna 1982 ilmestyneen *Telesanaston* uusimiseksi. Uusi telesanasto onkin tarpeen, sillä telealalla on kehitetty viime vuosina monia uusia palveluja. Sitä paitsi vanhaa telesanastoa kysytään paljon edelleen, vaikka sen painos on ollut jo kauan lopussa.

Termiä *teleala* käytetään nykyisin varsin kirjavasti, sisältöä tarkasti erittelemättä. Teleala liitetään usein pelkästään puhelinpalveluihin ja datasiirtoon, mutta siihen kuuluviksi voidaan katsoa myös muut sähköiset viestimet, kuten radio ja televisio. Tyypillisiä *telepalveluja* ovat mm. *pääteposti*, *telekopiointi*, *henkilöhaku*, *tele-neuvottelu*, *tietotuvat*, *teletietopalvelu*, ja erilaiset *televerkot*.

Vuonna 1982 ilmestynyt *TSK 1 Telesanasto* pyrki kuroma kiinni telealan kehityksen ja alan termistön välistä matkaa. Tarkoituksena oli mm. yhtenäistää alalla vallitsevaa termien käyttöä. Sekaannusta tuottivat etenkin monien laitevalmistajien antamat kaupalliset nimet ja eri laitteiden tai palvelujen keskenään samankaltaiset nimet. Jälkimmäisestä esimerkkinä mainittakoon yhdistelmä *telex — teltex — teletex — teletext*.

Tavoitteena selkeä teletermistö

Telealan tekniikka ja palvelut ovat 1980-luvulla uudistuneet paljon, alan termistökin jonkin verran, mutta enimmäkseen sekaannusta lisäävästi. Uuden telesanaston tarkoituksena onkin yhtäältä vanhan sanaston tavoin selkiyttää alalla käytettäviä termejä ja toisaalta tehdä tunnetuksi alan uusinta käsitteistöä ja uusimpia palveluja.

Telesanaston käyttäjiksi on ajateltu ennen kaikkea suurta yleisöä, telepalvelujen käyttäjiä ja heille viestiviä telealan ammattilaisia. Sanaston on tarkoitus kattaa kaikki keskeiset telepalvelut ja niihin liittyvä termistö ensisijaisesti käyttäjän näkökulmasta tarkasteltuina. Palvelujen tekniisiin toteutuksiin ja yksityiskohtiin puututaan vain tärkeimmissä tapauksissa.

Telesanasto laaditaan suomenkielisen käsitteistön mukaisesti. Mukaan otetaan 150 — 200 käsitettä, jotka määrittellään käsitejärjestelmiä apuna käyttäen. Vastineita ilmoitetaan ruotsiksi, englanniksi, ranskaksi ja saksaksi.

Valmista vähän yli vuodessa

Telesanastoprojekti käynnistyi varsinaisesti tämän vuoden kesäkuussa. Tekniikan Sanastokeskuksen lisäksi projektin alkuvaiheessa ovat olleet mukana Helsingin Puhelinyhdistys, PTL Tele Radiopalvelut, PTL Telesven, Yleisradio, Telenokia, Tiedonsiirron yhteistyöelin, IBM, Teknillinen korkeakoulu, MTV, Puhelinyhdistysten Liitto, HTV, Nokian Tutkimuskeskus, Tietotekniikan kehittämiskeskus ja Sähköinsinööriliitto. Myös Suomen Paikallisradio-liittoon ja Kaapelitelevisioliittoon on oltu yhteydessä.

Projektia varten perustettu työryhmä kokoontui ensimmäisen kerran elokuussa. Työryhmän puheenjohtajaksi valittiin *Otto Mikkilä* Yleisradiosta. Suunnitelmien mukaan projekti päättyy ja uusi telesanasto valmistuu vuoden 1989 lopussa.

Telesanastosta kiinnostuneet voivat ottaa yhteyttä työryhmän sihteeriin *Olli Nykäseen*, Tekniikan Sanastokeskus, puh. (90) 731 5206.

KIRJAUUTUUKSIA

Ydinvoimatekniikan sanasto

Suomen Atomiteknillinen Seura ry:n (ATS) vuosikymmenen alkupuoliskolla aloittama työ on nyt vihdoin saatu valmiiksi.

Ydinvoimatekniikkaan liittyvä termistö alkoi tulla jokapäiväiseksi ja yleiskielenkin käyttöön Loviisan ja Olkiluodon ydinvoimalaitosten rakentamisen myötä 1970-luvulla.

Termien käytössä ja ymmärtämisessä on varsin paljon auttanut jo varhaisessa vaiheessa ATS:n julkaisema ydintekniikan sanasto vuodelta 1972, joka ei sekään ollut aivan ensimmäinen alan suomalainen julkaisu.

Vaikka mitään vakavia paineita uuden sanaston luomiselle ei ollutkaan, näki ATS:n johto hyväksi kerätä käytännön kielien termistön taas kerran yksiin kansiin ja tällä kertaa erityisesti voimatekniikan alalta. Ryhmä vapaaehtoisia kutsuttiin työhön ja puurtaminen saattoi alkaa.

Alkuperäinen tavoite oli noin 500 käsitteen määrittäminen. Sanastoon tuli kuitenkin yli 700 käsitettä. Termien lisäksi sanastossa on esitelty joukko tärkeimpiä alaan liittyviä organisaatioita ja järjestöjä. Sanasto sisältää myös ruotsin-, englannin-, saksan- ja suomenkieliset aakkoselliset hakemistot.

Pääperiaatteena oli tärkeimpien yleiskielessä esiintyvien termien etsiminen, joskin lukuisa joukko erilaisia sanastojakin käytiin läpi. Sanastoon kelpuutetuille käsitteille laadittiin mahdollisimman monen mielestä yhdenmukaiset määritelmät sekä etsittiin ruotsin-, englannin- ja saksankieliset vastineet. Työn loppuvaiheessa Tekniikan Sanastokeskus tarkisti sanaston määritelmät.

Julkaisu on painettu hyvin tiiviiseen muotoon ja sitä myy Suomen Atomiteknillinen Seura ry. Julkaisua voi tilata seuran sihteeriltä *Jorma Aurelalta*, puh. (90) 5081. Julkaisun hinta on 150 markkaa.

Sanastotyön käsikirja

Ammattikieli, varsinkin tekniikan kieli, on hyvin dynaamista. Selvimmin tämä näkyy termistön nopeana lisääntymisenä. Ilmiö on luonnollinen. Termithän liittyvät kiinteästi kuvaamaansa käsitemaailmaan, ja ne muuttuvat tai niitä muutetaan uusiutuva tekniikka ja menetelmiä vastaaviksi.

Nykyisin termien kehittäminen on yhä useammin suunniteltua toimintaa. Sanastotyö mielletään silti usein sekavaksi, ikäväksi ja raskaaksi tehtäväksi. Suurin syy tähän käsitykseen on ollut sanastotyön sattumanvaraisuus. Suomessa ei juurikaan tunneta terminologian teoreettista oppirakennetta eikä järjestelmällisen sanastotyön menetelmiä. Niiden, erityisesti sanastotyön menetelmien kuvaaminen on ollut tavoitteena laadittaessa *Sanastotyön käsikirja*.

Sanastotyön käsikirja keskittyy käytännön sanastotyöhön. Siinä kuvataan yksityiskohtaisesti mm. sanastoprojektien eri vaiheiden suunnittelua ja läpivientä, käsitejärjestelmien ja määritelmien laatimista sekä termivalintaa. Kirjassa on myös monin esimerkein havainnollistettu terminologisten tietojen esitystapoja ja erilaisen sanastotyön apuvälineiden käyttöä.

Käsikirja on ensisijaisesti tarkoitettu järjestelmällisen, normatiivisen sanastotyön tekijöiden käyttöön. Sellaisia ovat esimerkiksi sanastotoimikuntien ja -työryhmien jäsenet ja sihteerit. Kirja on hyödyllinen kaikille, jotka kirjoittamisessaan joutuvat luomaan tai selvittämään käsitteitä ja termejä.

Sanastotyön käsikirjassa kuvatut terminologiset periaatteet soveltuvat myös ammattiainien ja ammattikielten opettajien hyödynnettäväksi. Käsikirjaa kirjoitettaessa ei sen sijaan ole otettu huomioon terminologian teorian opetuksen ja tutkimuksen tarpeita.

TSK 14. *Sanastotyön käsikirja*. (toim.) Tekniikan Sanastokeskus. Helsinki, (painossa). (SFS-käsikirja 50)

Om begrepp och termer inom begreppsområdet kraftverk

MARJUKKA KENNOLA

På sistone har termer som *kärnkraftverk*, *värme kraftverk*, *toppkraftverk* och *gasturbinkraftverk* dykt upp i dagspressen. Av artiklarna framgår att termerna refererar till kraftverk, men annars förblir begreppen bakom termerna tämligen oklara.

För att klargöra för mig själv begreppsområdet kraftverk studerade jag begrepp, definitioner, kontexter och termer i svenska (författade i Sverige) och finska läroböcker och handböcker i teknik samt faktaböcker om energi. Med hjälp av materialet byggde jag upp ett begreppssystem för de båda språken och utarbetade definitioner för begreppen.

När man jämför begreppssystemet i svenskan med begreppssystemet i finskan märker man hur frapperande lika systemen är. Ett svenskt begrepp har nästan alltid en finsk motsvarighet. I sådana fall då man inte kan konstatera en fullständig ekvivalens mellan begreppen är avvikelserna så små att man ändå kan tala om begrepps- och termmotsvarigheter.

Ofullständig ekvivalens mellan begreppen

Ett av de få fall då begreppen inte är helt ekvivalenta är begreppsparet 'omvandlingsanläggning (för energi)' och 'energi-*antolaitos*', överbegreppen för all kraftverksbegrepp. Enligt materialet har begreppet 'anläggning' i svenskan ett större omfång än finskans 'laitos'. En *anläggning* kan vara allt från en fotocell till en kärnkraftsanläggning, i finskan klassificeras fotoceller och t ex värmepumpar som *laite* eller *laiteisto* och man talar (eller borde tala) om *laitos* när man avser en större anläggning.

Ett annat fall där begreppens extensio-

ner inte är helt ekvivalenta är begreppen 'vindkraftverk' och 'tuulivoimalaitos'. I Sverige byggs vindkraftverk som förutom elenergi också alstrar värme, medan vi i Finland inte har kommit lika långt och våra vindkraftverk omvandlar vindens rörelseenergi tillsvidare endast till elenergi. Detta torde dock inte leda till några översättningsproblem, eftersom man vid behov kan lägga till en förklaring.

Olika språk strukturerar verkligheten på olika sätt. Ett exempel på detta är begreppsparet 'kraftvärmeverk' och 'lämmitysvoimalaitos'. De motsvarande termerna refererar till kraftverk som producerar både elenergi och värmeenergi. Enligt materialet drivs emellertid ett kraftvärmeverk i Sverige alltid av en ångturbin medan ett lämmitysvoimalaitos i Finland även kan ha gasturbin eller dieselmotor. Sverige har också gasturbinkraftverk och dieselkraftverk som används för samproduktion av el och värme, men dessa klassificeras under värmeverk, inte under kraftvärmeverk. Referenterna i de båda länderna kan alltså vara exakt samma, men våra sätt att klassificera dem är olika.

Misslyckat termval

Begreppen 'kraftvärmeverk' och 'lämmitysvoimalaitos' är intressanta också ur en annan synpunkt. Tillsammans med begreppen 'mottrycks kraftverk' och 'vastapainevoimalaitos' (som är ekvivalenta begrepp) förorsakar begreppen de flesta problem för författarna. Dessa har ofta svårt att bestämma sig om 'mottryckskraftverk' och 'kraftvärmeverk' (i de finska källorna 'vastapainevoimalaitos' och 'lämmitysvoimalaitos') är ett och samma begrepp med två benämningar eller om termerna *kraftvärmeverk/lämmitysvoimalai-*

tos och *mottryckskraftverk/vastapainevoimalaitos* verkligen refererar till två olika begrepp.

Exemplet visar hur viktigt det är att termen klart och tydligt refererar till begreppet och skiljer det från angränsande begrepp. Problemet med dessa begrepp beror nämligen enligt min mening på ett olyckligt termval. Ett kraftvärmeverk och ett lämmitysvoimalaitos (med ångturbin) använder bara en del av ångans energiinnehåll för att driva turbinen. Resten av ångans värmeinnehåll tillvaratas och utnyttjas i uppvärmning. Ett mottryckskraftverk/vastapainevoimalaitos arbetar enligt samma princip. Båda kraftverken arbetar således enligt mottrycksprincip och kunde med fog kallas mottryckskraftverk/vastapainevoimalaitos. Skillnaden är enligt källorna att värmets i ett mottryckskraftverk/vastapainevoimalaitos används i en industriell process, i ett kraftvärmeverk/lämmitysvoimalaitos (med ångturbin) får ångan i form av varmt vatten cirkulera i ett fjärrvärmennät. Nu har man emellertid tagit ett för de två begreppen gemensamt kännetecken och använt det i benämningen på den ena kraftverkstypen, vilket leder till begrepps- och termförvirring. För finskans del försvåras situationen ytterligare, eftersom källorna oftast glömmer att kännetecknet "ångturbin" inte behöver gälla alla kraftverk typ lämmitysvoimalaitos utan kraftverket kan också drivas av en gasturbin eller dieselmotor.

Stor morfosemantisk likhet

Med undantag av några få begrepp har alltså svenska kraftverksbegrepp sina finska ekvivalenter. I likhet med begreppen visar också termerna en hög grad av harmoni. Den morfosemantiska likheten mellan termerna i svenskan och finskan är stor i så många fall att man kan dra den slutsatsen att de flesta finska termerna är översättningslån från svenskan (och de svenska termerna tycks i sin tur ha översatts från tyskan och engelskan).

Termerna i svenskan och finskan har således samma fördelar och nackdelar. Ett begrepp som svenskan har lyckats ge en bättre benämning än finskan är 'omvandlingsanläggning/energiantuotantolaitos'. Energi kan ju inte produceras utan bara omvandlas från en form till en annan som

bättre kan utnyttjas av människan. En term som är lika olycklig i de båda språken är *kraftverk/voimalaitos*. Ett kraftverk omvandlar ju egentligen energi, inte kraft, och dessutom är kraft ett nästan lika mångtydigt ord som efterleden verk/laitos.

Vacklande termbruk

I några fall använder undersökningsmaterialet två eller flera benämningar av olika ursprung om ett och samma begrepp. Begreppet 'temperaturgradientkraftverk' t ex kallas av en författare för *temperaturgradientkraftverk* efter engelskans *ocean or sea temperature gradient power station* och av en annan för *havsvärmekraftverk* efter tyskans *Meereswärmekraftwerk*. (För övrigt kunde jag finna sex benämningar på begreppet 'temperaturgradientkraftverk' i det svenska materialet; *havsvärmekraftverk*, *termiskt havskraftverk*, *temperaturgradientkraftverk*, *havstermiskt kraftverk*, *havskraftverk* och *OTEC*. I det finska materialet förekommer benämningarna *lämmönvaihtovoimalaitos*, *OTEC-voimalaitos* och *OTEC-laitos*.)

Att ett begrepp får fler än en benämning är vanligast då källorna talar om kraftverk som omvandlar alternativa energiformer. För konventionella kraftverk räcker i allmänhet en term och när termerna är flera är synonymerna ofta mycket lika varandra eller anknytningen till begreppet blir annars klar.

Ostyrt begreppsområde

Få termer inom begreppsområdet kraftverk är systematiska, dvs berättar något om begreppets placering i begreppssystemet. Detta beror troligen just på att de är översättningar från andra språk. Många gånger har man varit tvungen att snabbt få en benämning på ett begrepp och då har termen översatts utan någon större hänsyn till hela termsystemet av någon som är expert på sitt eget område inom tekniken men som inte nödvändigtvis har några större kunskaper i terminologi. En bidragande orsak till osystematiken är att termerna gärna förkortas, ofta på beskostnad av tydligheten. Ett exempel är termerna *kraftverk/verk* och *voimalaitos/laitos* i

sammansättningar: termerna används ofta synonymt trots att de refererar till olika begrepp. Ett värmekraftverk är inte ett värmeverk, och inte heller är ett lämpövoimalaitos detsamma som ett lämpölaitos.

Trots att begreppssystemet inte alltid håller kan man finna en viss vinst i strävandet till morfosematisk motsvarighet mellan termerna. Detta garanterar nämligen att åtminstone en del av internationalismen i termerna bevaras och kommunikationen mellan fackmän underlättas.

Sammanfattningsvis

kan man säga att begreppsområdet kraftverk är ostyrt och svårt att förklaras entydigt. Begrepp har överförts från andra språk till det egna språket utan närmare begreppsstudier och man har snabbt myntat en term för att kunna använda begreppet i informationsutbytet. Vad begreppsområdet skulle må bra av är en noggrann genomgång utförd i samråd med terminolog och fackman. Begreppsområdet kraftverk bjuder mer än rikligt stoff för en egen ordlista.

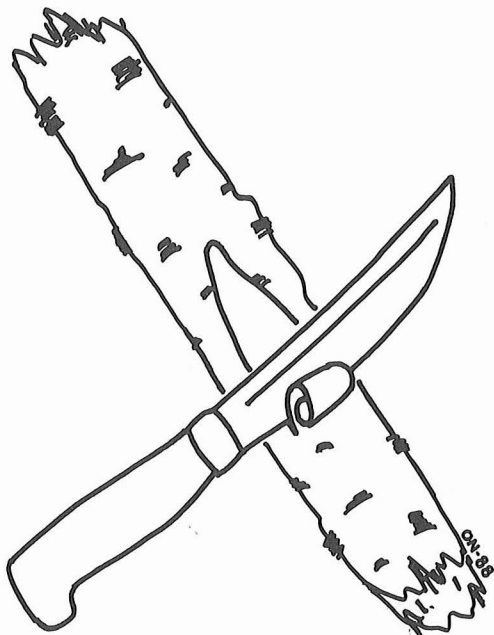
Yhdestä puusta veisteltä

Suomen kielen sana *puu* pitää takanaan useita eri käsitteitä. Puu kasvaa metsässä, puuta jalostetaan, erilaisia esineitä tehdään puusta, Suomi käy puukauppaa, tietoja voidaan esittää puudiagrammina, työ maistuu puulta, jne.

Sanalla *puu* voidaan Suomessa puhua ainakin seuraavista asioista:

- kasvi, metsässä kasvava puu
- puuaines (biologinen)
- puu raaka-aineena; esim. puulattia
- puutavara
- puu esineenä, rakenneosana tai muuten irrallisena kappaleena; esim. kangaspuut, jalkapuu, polttopuu
- looginen, abstraktinen tai vertauskuvallinen puu (diagrammit yms.); esim. sukupuu, hakemistopuu

Se mikä suomessa näyttää yhdeltä puulta, on usein muissa kielissä aivan toisin. Siksi suomen *puu*-sanän kääntämisen muille kielille ei aina ole yksiselitteistä. Vasta käsitteistön ymmärtäminen auttaa ratkaisemaan käännöstyössä esiintulevat ongelmat. Yksi esimerkki tästä on ruotsi, jossa suomen sanaa *puu* vastaa tavallisesti joku seuraavista: *träd, trä, ved, virke*. Näitä ruotsin käsitteitä käsittelee seuraava, Tekniska Nomenklaturcentralenissa laadittu artikkeli *Sambandet mellan träd, trä, ved och virke*.

Sambandet mellan träd, trä, ved och virke

CECILIA ERICSON

Termerna *träd*, *trä*, *ved* och *virke* kan inte placeras in i en exakt hierarkisk struktur. Därför försöker vi i stället i bifogad figur beskriva sambandet mellan dem i relationssystem som ses ur tre olika aspekter, symboliserade av tre fyrkanter. Gemensamt för alla termerna är dock att de utgår från begreppet *träd*.

Mellan *träd* och *ved* (1) finns en biologisk relation som inte existerar mellan några andra termer i systemet. Detta åskådliggörs i figuren med den mellersta fyrkanten. Men tittar man på termen *trä* (1) övergår man till att studera problemet från en annan aspekt, nämligen den tekniska. Termen *trä* (1) syftar på ett material — trä är ju den viktigaste beståndsdel i virke.

I vår redovisning har vi tagit med ytterligare en betydelse av ordet trä, nämligen den som ingår i ord som *slagträ*, *vedträ* och *klapträ*. Ordet har där betydelsen 'föremål av trä'.

Den nedre fyrkanten visar begreppen sett ur den tekniska aspekten. Ordet *virke* har tre betydelser. Den första, av oss kallad *virke* (2), är knuten till materialet trä. Det är en formvara bestående av *trä* (1) som kan exemplifieras med termer som *möbelvirke* och *byggnadsvirke*.

Sett ur den biologiska aspekten kan *träd* även ge upphov till ett annat slags virke, nämligen det som vi här kallar *virke* (1). Nu har vi kommit in på sambandet mellan träd, trä, ved och virke sett ur en näringsmässig aspekt (den översta fyrkanten i figuren). Material från *virke* (1) har fått benämningen *ved* (3) eller *virke* (3). Här träder alltså någon form av begreppsförvirring in; 'ved' och 'virke' används som synonym.

Nästa grupp, indelad efter användning, fördelar *ved* (3) eller *virke* (3) i flera grupper, t ex *ved* (2) (= brännved), mas-

saved och tändsticksvirke. Dessutom kan man dela in *ved* (3) (*virke* (3)) efter förekomst, t ex sjunkvirke och drivved.

1 träd

fi	puu
en	tree
de	Baum m
fr	arbre m

högvuxen, icke klättrande vedväxt med genomgående huvudstam

Höjd hos träd överskrider normalt 1,3 m (från praktisk skogsföryngrings synpunkt). Internationell livsformterm är magnolignid. På latin heter träd arbor.

2 ved (1)

fi	puu
en	wood
de	Holz n
fr	bois m

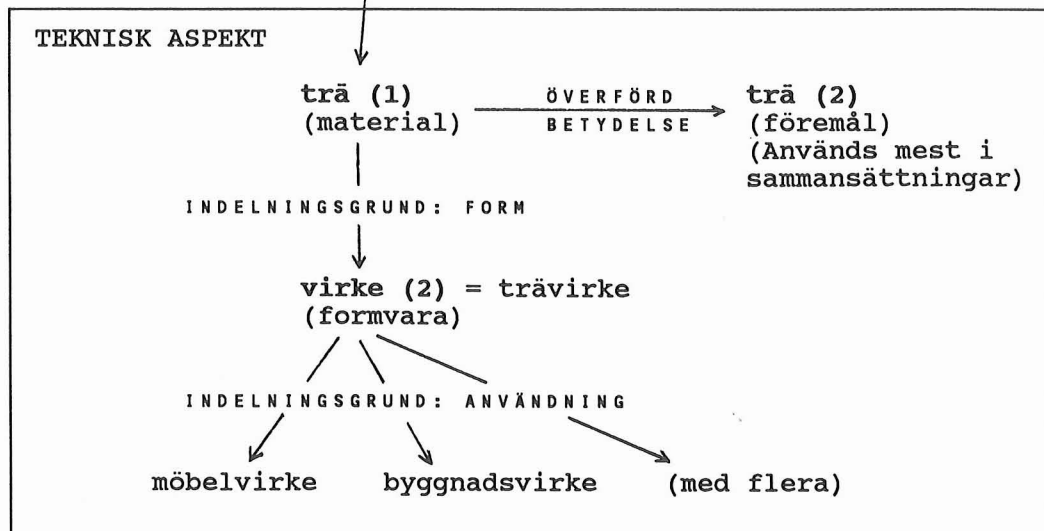
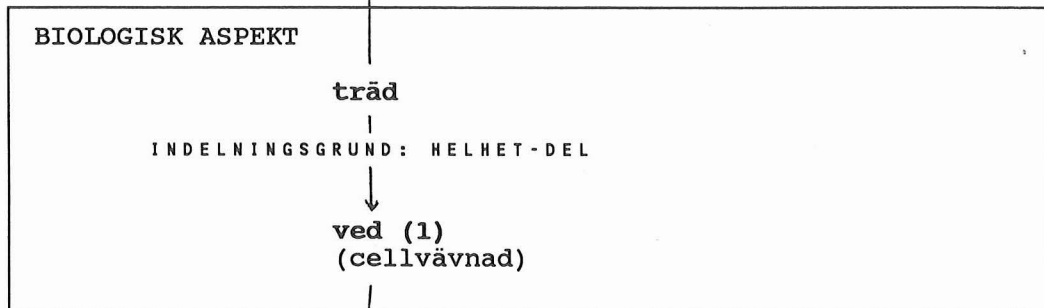
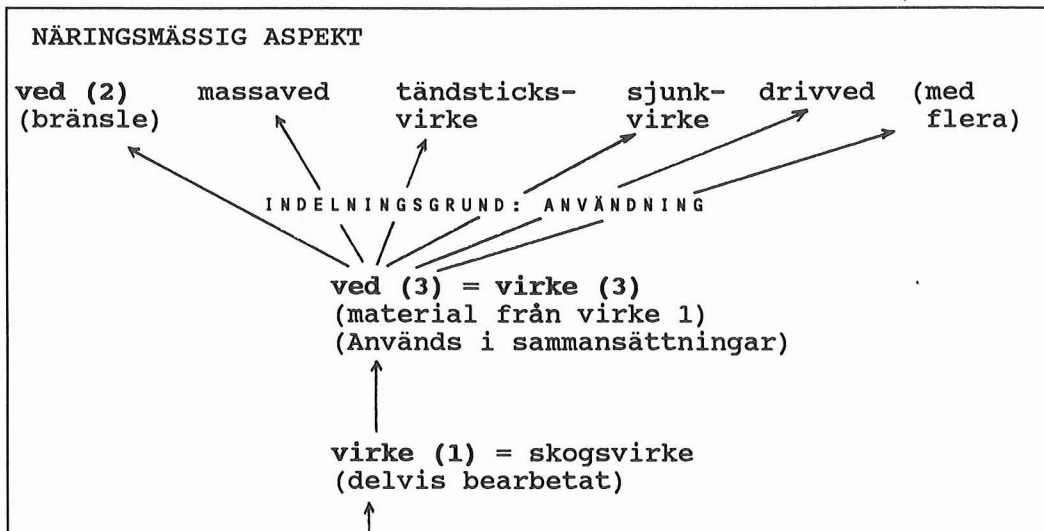
cellulosahaltig och ligninhaltig cellvävnad som utgör huvuddel av rot, stam och gren hos *träd*, buske, ris o.d.

3 ved (2), brännved

fi	polttopuu
en	
de	
fr	

ved (3) avsedd som bränsle

RELATIONER MELLAN träd - trä - ved - virke

4 ved (3), virke (3)

fi	puu
en	wood
de	Holz n
fr	bois m

råvara ur skog, bestående av främst stammar av *träd* men även grenar, stubbar och rötter

5 trä

fi	puu
en	wood, timber
de	Holz n
fr	bois m

1. (i vidsträckt bemärkelse:) material erhållet ur *ved* eller vedartade partier av *träd* eller andra växter med (i stort sett) bibehållen biologisk struktur
2. (i vissa fall:) föremål av *trä* (1), t. ex. bogträ, klapträ, vedträ

6 virke

fi	
en	wood, timber, timber product
de	Holz n, Werkholz n
fr	bois m d'industrie, bois m d'oeuvre

1. (i vidsträckt bemärkelse:) *trävara* med (i stort sett) bibehållen struktur, avsedd för bearbetning, för tillverkning av massa, till bränsle e.d.

2. (i inskränkt betydelse:) utgångsvara för tillverkning av *träföremål* med (i stort sett) bibehållen biologisk struktur, t.ex. byggnadsvirke, möbelvirke

Virke i betydelsen 1 och 2 kan vara vid skogsavverkning direkt erhållet virke eller bearbetat virke, och är i senare fallet i regel formvara, vanligen tvådimensionellt bestämd, t. ex. plank, bräder, eller ibland endimensionellt bestämd, t. ex. faner.

Definitioner från:

TNC 60	Träbyggnadsordlista. Glossary of Timber Construction. Tekniska nomenklaturcentralen. Stockholm, 1975.
TNC 71	Skogsordlista. Glossary of forestry. Tekniska nomenklaturcentralen. Stockholm, 1978.
TNC 74	Pappersordlista. Standardiseringskommissionen i Sverige, Tekniska nomenklaturcentralen. Stockholm, 1980.

Vuosikertomuksenne ja esitteenne esille

Sanastotyön ja kääntämisen apuvälineinä käytetään kaikenlaista korkealaatuista kirjallista materiaalia. Tekniikan Sanastokeskuksen kirjastoon on koottu yritysten erikielisiä vuosikertomuksia, tuoteluetteloita ja esitteitä TSK:n omaan ja asiakkaidemme käyttöön.

Varmistaaksenne sen, että uusimmat julkaisunne esiintyvät kokoelmissamme, voitte toimittaa ne osoitteellamme: Tekniikan Sanastokeskus, Sörnäisten rantatie 25, 00500 HELSINKI.

Kiitämme yhteistyöstä.

SAMMANDRAG

Axplock ur termarbetes historia

Matti Kaario redogör för bakgrunden till hur arbetet med teknisk terminologi startade i Finland. Han skriver bl.a. att en av orsakerna till att det för hundra år sedan var svårt att få i gång finskspråkiga föreläsningar vid det dåvarande *Polytekniska institutet* vid sidan av de svenskspråkiga, var att det saknades tekniska termer på finska. (s. 3).

Begrepp för företagsledning

Elisa Stenvall redogör för grundbegreppen för olika sätt och stilar att leda. Hon konstaterar att terminologin inom området ständigt förnyas, ofta beroende på vilken aspekt man vill betona, trots att begreppen som sådana ofta är oförändrade. Ordlista ingår. (s. 5)

Ny teleordlista

TSK har startat ett nytt teleordlisteprojekt. Behov av en ny lista föreligger emedan många nya serviceformer inom telebranschen har tillkommit sedan den senaste listan publicerades år 1982. Ca. 150—200 termer kommer att ingå med motsvarigheter på svenska, engelska, franska och tyska. (s.10)

Boknytt

Atomtekniska sällskapet i Finland har färdigställt sitt långvariga ordlisteprojekt, *Kärnkraftteknisk ordlista*. I ordlistan finns termer för mer än 700 begrepp på finska, svenska, engelska och tyska. Namnen på

centrala organisationer och institutioner ingår. Listan kan rekvireras av Atomtekniska sällskapetets sekreterare *Jorma Aurela*, tel. (90) 5081.

En finskspråkig handbok i terminologiarbete (*Sanastotyön käsikirja, TSK 14. SFS-handbok 50.*) är under tryckning. Boken är främst avsedd för dem som sysslar med systematiskt, normativt terminologiarbete, t.ex. för medlemmar i arbetsgrupper som utarbetar ordlistor. T.ex. informatörer och de som definierar begrepp och utarbetar termer eller skriver anvisningar och rapporter har nytta av boken. (s. 11)

Om begrepp och termer inom begreppsområdet kraftverk

I den svenska artikeln av *Marjukka Kennola* på s. 12 ställs vissa svenska termer i relation till motsvarande finska inom begreppsområdet *kraftverk*.

Träd — trä — ved — virke

På sidan 15 ingår en artikel på svenska, skriven av *Cecilia Ericson* från Tekniska nomenklaturcentralen, om sambandet mellan *träd, trä, ved* och *virke*. En ordlista ingår.

Kurs i terminologi

På nästa sidan aviseras en kurs i terminologi som anordnas av TSK i Helsingfors.

Terminologian kurssi 8.—9. joulukuuta 1988 Helsingissä

Tekniikan sanastokeskus järjestää yleisen terminologian kurssin, joka soveltuu jokaiselle ammattikieltä käyttävälle. Kurssilla käsitellään terminologian ja sanastotyön perusteita ja siihen sisältyy runsaasti harjoittelua.

Kurssi järjestetään, mikäli ilmoittautuneita on tarpeeksi. Kurssille ilmoittautuneille lähetetään tieto kurssipaikasta sekä yksityiskohtainen ohjelma.

KURSSIMAKSU TSK:n jäsenyhteisöt 700 mk, muut 1 700 mk. Kurssimaksu sisältää aamu- ja iltapäiväkahvit sekä kurssimateriaalin.

ILMOITTAUTUMINEN Tekniikan Sanastokeskukseen 9. marraskuuta 1988 mennessä.

ALUSTAVA OHJELMA

Torstai 8.12. 8.30—17.00

Ilmoittautuminen ja kurssin avaus

Mitä on terminologia

Soveltava terminologia; mm. käsite ja käsitejärjestelmät

Ryhmätöitä

Perjantai 9.12. 8.30—16.30

Ryhmätöiden purku

Millainen on hyvä termi

Sanastotyön suunnittelu ja kohderyhmä

Sanaston laatiminen

Ryhmätöitä

Loppukeskustelu

Ilmoittaudun Tekniikan Sanastokeskuksen kurssille 8.—9.12.1988

Nimi

Osoite

Työnantaja

Työtehtävä

TSK:n jäsen

palautetaan osoitteeseen

Tekniikan Sanastokeskus, Sörnäisten rantatie 25, 00500 Helsinki

**TEKNIIKAN SANASTOKESKUS RY (TSK)
CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI RF**

TSKn ensisijaisena tehtävänä on saada aikaan suomen- ja ruotsinkielisiä tekniikan alojen sanastoja.

TSK on perustettu 1974, ja sen jäseninä on teollisuus- ja liikelaitoksia, käännöstoimistoja ja aatteellisia yhdistyksiä.

TSK toimii yhteistyössä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kanssa.

TSKn sanastotyön päämuotoja ovat osallistuminen sanastoryhmien työskentelyyn, sanastoluettelot, termipankki ja termipalvelu.

TSK julkaisee erikoisalojen sanastoja ja sanaluetteloita. Nämä tallennetaan myös suoraan käytöiseen terminpankkiin TEPAan.

TSKn kirjastossa on tekniikan ja lähialojen sanastoja, käsikirjoituksia, yritysten ja laitojen sanastoja sekä koti- ja ulkomaisia sanastostandardeja.

TOIMISTO JA KIRJASTO:

Sörnäisten rantatie 25 (6 krs.)

00500 Helsinki

puh. (90) 731 5205 , (90) 731 5206

Avoimna klo 8.00—16.15

(kesäisin 8.00—15.15)

Termipalvelu klo 9.00—11.00

puh. (90) 738 831

Jäsenten termipalvelu ja maksullinen

termipalvelu klo 10.00—14.00

puh. (90)735 568

ISSN 0358-7517